

MEI 2014

Neimed Krimpbericht

Potentiële beroepsbevolking Limburg

Voor de ontwikkeling van het aanbod van arbeidskrachten is de potentiële beroepsbevolking van belang. Deze leeftijdsgroep daalt in Limburg al sinds 1995. Ook als rekening gehouden wordt met de stijging van de AOW-leeftijd, blijft de potentiële beroepsbevolking in Limburg en de deelgebieden Noord, Midden en Zuid dalen. Vanwege de stijging van de arbeidsparticipatie stijgt de feitelijke beroepsbevolking in Limburg echter nog steeds. Als gevolg van de beperkte groei van het aanbod van arbeidskrachten zal de werkloosheidsontwikkeling in Limburg mogelijk gunstiger worden dan landelijk.

Aanbod van arbeidskrachten

De bevolking in de leeftijd waarin men eventueel betaalde arbeid verricht, wordt potentiële beroepsbevolking genoemd. Tot voor enkele tientallen jaren geleden was het gebruikelijk om de leeftijdsgroep 15-64 jaar te beschouwen als de potentiële beroepsbevolking. Omdat inmiddels de meeste jongeren na hun 15^e jaar nog onderwijs volgen, wordt de leeftijdsgroep 20-64 jaar genomen als de potentiële beroepsbevolking. Een klein deel van de jongeren beneden de 20 jaar en een klein deel van de ouderen boven de 64 jaar verricht echter ook betaalde arbeid. Inmiddels stijgt de AOW-leeftijd en zou men de bevolkingsgroep van 20 jaar tot AOW-leeftijd de potentiële beroepsbevolking kunnen noemen.

Niet iedereen binnen de potentiële beroepsbevolking biedt zich aan op de arbeidsmarkt. Er zijn jongeren die nog studeren en er zijn ouderen die met vervroegd pensioen zijn. Daarnaast zijn er arbeidsongeschikten en personen die niet voor betaalde arbeid kiezen, zoals in het verleden veel vrouwen. Het deel van de potentiële beroepsbevolking dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt (heeft werk of zoekt werk) wordt aangeduid met het beroepsdeelnemingspercentage of wel arbeidsparticipatie.

De ontwikkeling van het aanbod van arbeidskrachten (de beroepsbevolking) wordt bepaald door de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking en de verandering van de arbeidsparticipatie.

In de afgelopen tientallen jaren is met name de arbeidsparticipatie van vrouwen toegenomen. Daardoor steeg het aanbod van vrouwelijke arbeidskrachten sneller dan de groei van de vrouwelijke potentiële beroepsbevolking.

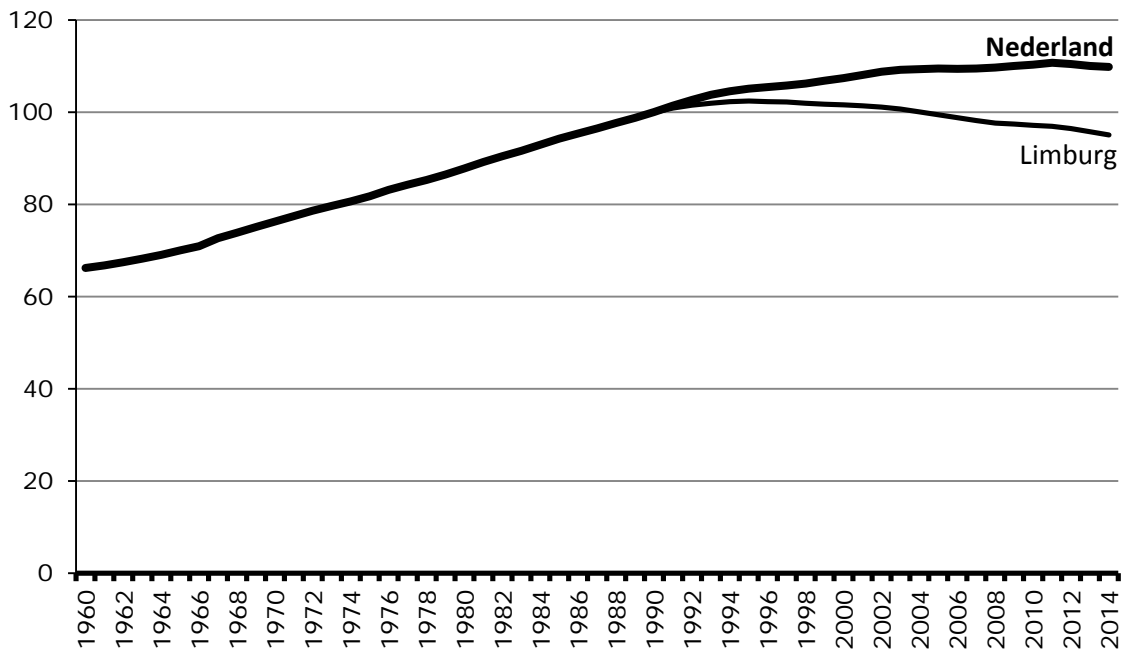
Potentiële beroepsbevolking: 20-64 jarigen

In 1946 werden veel kinderen geboren. Dat was het begin van de naoorlogse geboortegolf. In 1966 begon de naoorlogse geboortegolf in te stromen in de leeftijdsgroep 20-64 jaar. De potentiële beroepsbevolking nam gestaag toe (Grafiek1). Begin jaren zeventig nam het aantal geboorten snel af (zie Krimpbericht van maart 2014). Toen deze kleinere

geboortegeneraties vanaf begin jaren negentig de leeftijd van 20 jaar bereikten, vertraagde de groei van de potentiële beroepsbevolking (Grafiek 1).

In Limburg was de daling van het aantal geboorten begin jaren zeventig sterker dan landelijk. Bovendien had Limburg een uitgaand migratiesaldo na de sluiting van de mijnen. In Limburg is daardoor in 1995 de groei van de potentiële beroepsbevolking overgegaan in een structurele daling (Grafiek 1 en 2). Het totaal aantal inwoners is pas in 2002 structureel gaan dalen, omdat het aantal ouderen nog groeit (zie Krimpbericht van februari 2014).

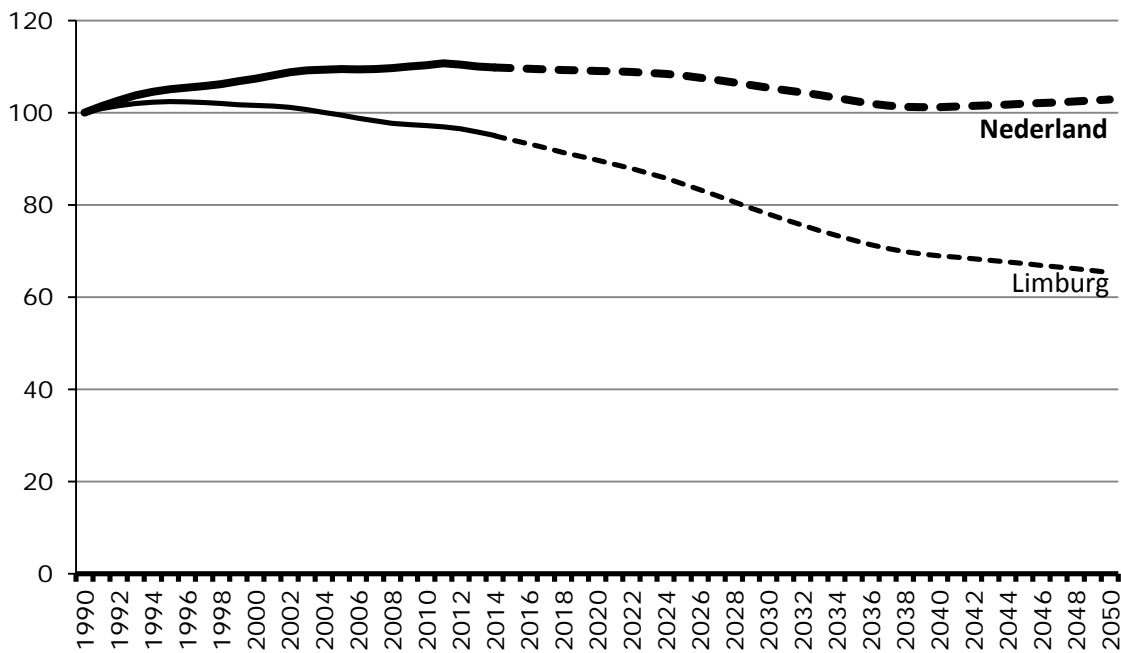
Grafiek 1 Potentiële beroepsbevolking, 20-64-jarigen, 1990=100, Nederland (1960-2014) en Limburg (1990-2014)

Bron: CBS, KcBB.

De kinderen die in 1946 zijn geboren, werden in 2011 65 jaar. De naoorlogse geboortegolf gaat uit de leeftijdsgroep 20-64 jaar stromen. Dan komt er in Nederland als geheel een einde aan de groei van de potentiële beroepsbevolking (Grafiek 2). Het totaal aantal inwoners groeit de komende decennia nog wel in Nederland. De daling van die leeftijdsgroep 20-64 jaar blijft landelijk beperkt, maar is in Limburg aanzienlijk. In 2050 is de omvang van de potentiële beroepsbevolking in Limburg mogelijk ruim een kwart kleiner dan nu, terwijl landelijk de komende daling waarschijnlijk minder dan tien procent is.

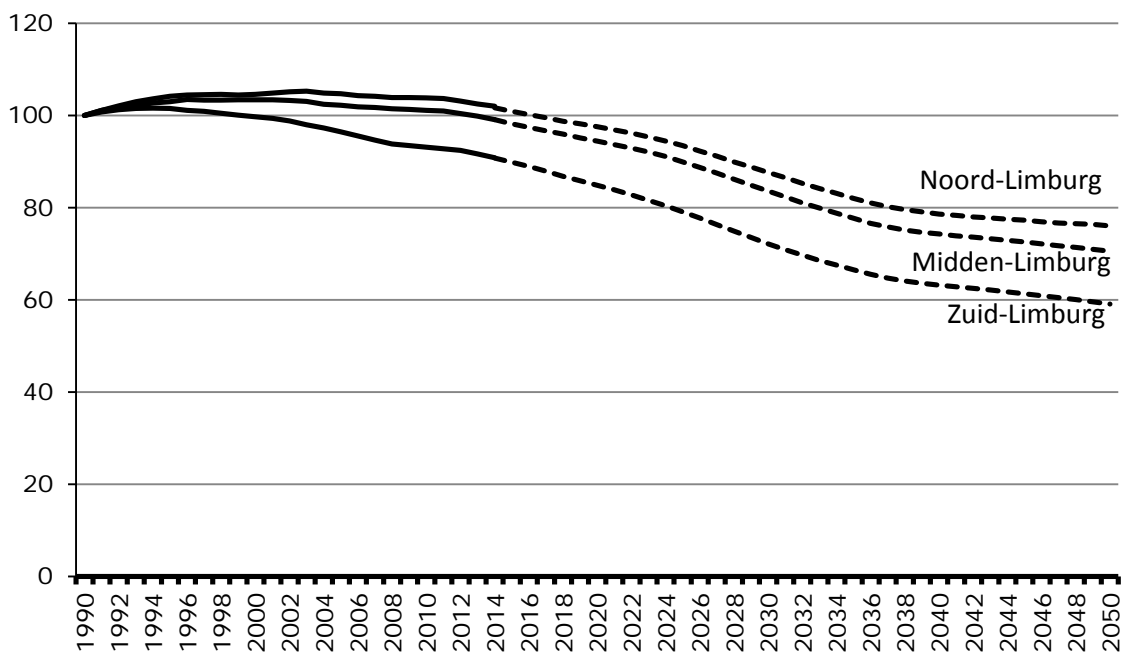
Grafiek 2 Potentiële beroepsbevolking, 20-64-jarigen, 1990=100, Nederland en Limburg

Bron: CBS, E,til, KcBB.

De structurele daling van de potentiële beroepsbevolking is binnen Limburg het eerste begonnen in Zuid-Limburg en wel in 1994. Enige tijd later, in 2001, volgde Midden-Limburg en korte tijd daarna, in 2003, Noord-Limburg (Grafiek 3). Naar verwachting gaat de daling in de drie regio's in de komende decennia ongeveer even snel. Het totaal aantal inwoners is in Zuid-Limburg in 1997 gaan dalen en in Midden-Limburg pas in 2013. In Noord-Limburg moet de structurele daling van het totaal nog beginnen (zie Krimpbericht februari 2014).

Grafiek 3 Potentiële beroepsbevolking, 20-64-jarigen, 1990=100, deelgebieden van Limburg

Bron: CBS, E,til, KcBB.

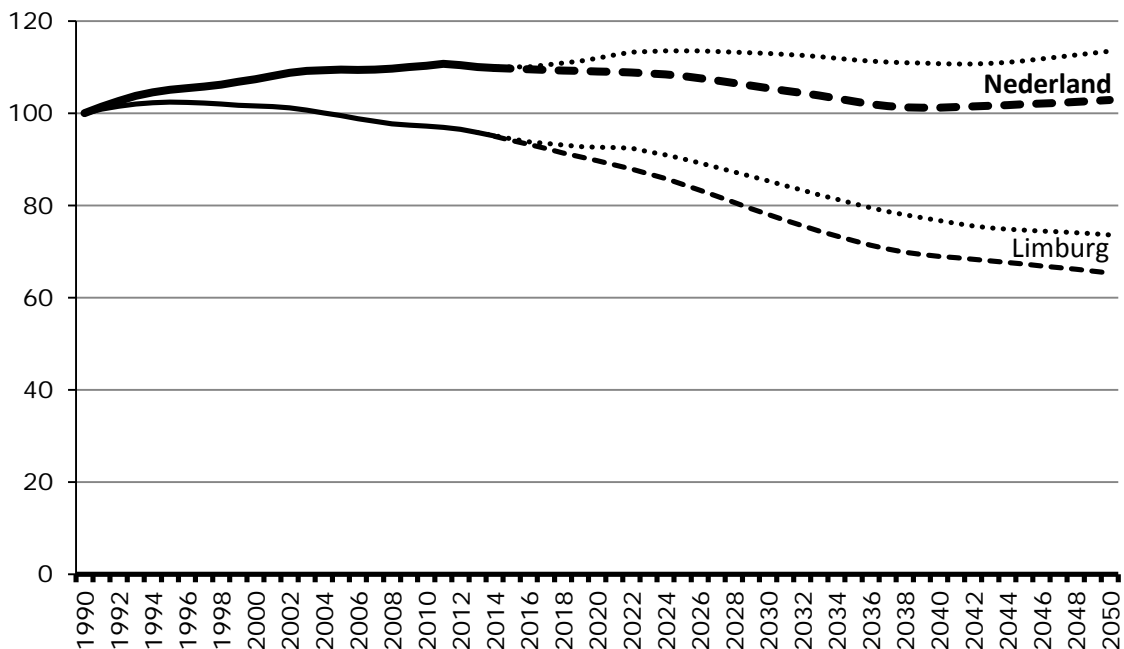
Potentiële beroepsbevolking: 20 jaar tot AOW-leeftijd

De AOW-leeftijd gaat geleidelijk omhoog. Voor de definitie van potentiële beroepsbevolking zou men daarom kunnen uitgaan van de leeftijdsgroep 20 jaar tot AOW-leeftijd. De AOW-leeftijd stijgt volgens de huidige plannen van 65 in 2013 naar 67 jaar in 2022. Die stijging gaat ongeveer dubbel zo snel dan de verwachte stijging van de levensverwachting. Dit is echter een soort inhaalslag, omdat de levensverwachting ook in de afgelopen decennia is gestegen, terwijl de AOW-leeftijd gelijk bleef. In navolgende berekening wordt ervan uitgegaan dat na 2022 de AOW-leeftijd stijgt overeenkomstig de prognose van de levensverwachting. Ongeveer iedere 8 jaar komt er dan een jaar bij. In 2048 wordt dan de leeftijd van 70 jaar bereikt.

In grafiek 4 en 5 is de verwachte ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking volgens de definitie 20 jaar tot AOW-leeftijd weergegeven met stippeltjes. Daaruit blijkt dat de potentiële beroepsbevolking in Nederland als geheel vanaf nu wat stijgt tot 2025 (met in totaal 3%) en daarna licht daalt tot 2041, waarna weer een stijging begint. Al met al groeit de potentiële beroepsbevolking in Nederland alleen in de komende tien jaar duidelijk als gevolg van de (verwachte) verhoging van de AOW-leeftijd.

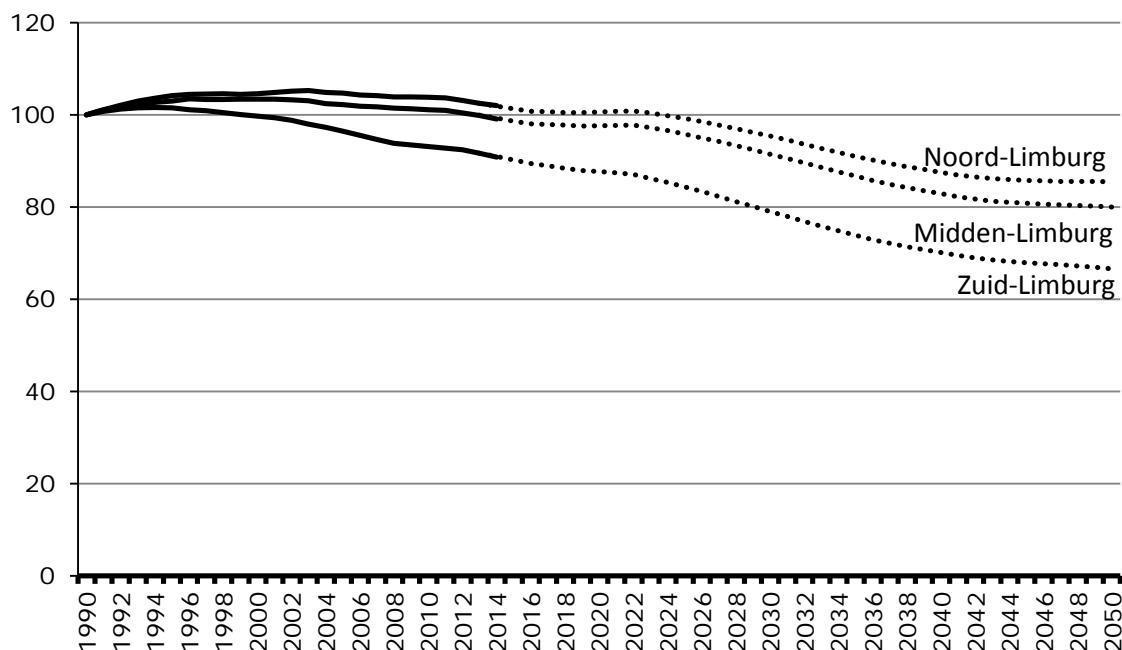
Uit grafiek 4 blijkt dat in Limburg ook bij deze definitie van potentiële beroepsbevolking de daling blijft, hoewel rond 2020 de daling enkele jaren heel beperkt is. In Noord- en Midden-Limburg (Grafiek 5) wordt de daling rond 2020 enkele jaren onderbroken, in Zuid-Limburg gaat de daling die begonnen is in 1994 gewoon door.

Grafiek 4 Potentiële beroepsbevolking, 20-64-jarigen bij prognose streepjes en 20 jaar tot AOW-leeftijd bij prognose stippeltjes, 1990=100, Nederland en Limburg

Bron: CBS, E,til, KcBB.

Grafiek 5 Potentiële beroepsbevolking, 20 jaar tot AOW-leeftijd, 1990=100, deelgebieden van Limburg

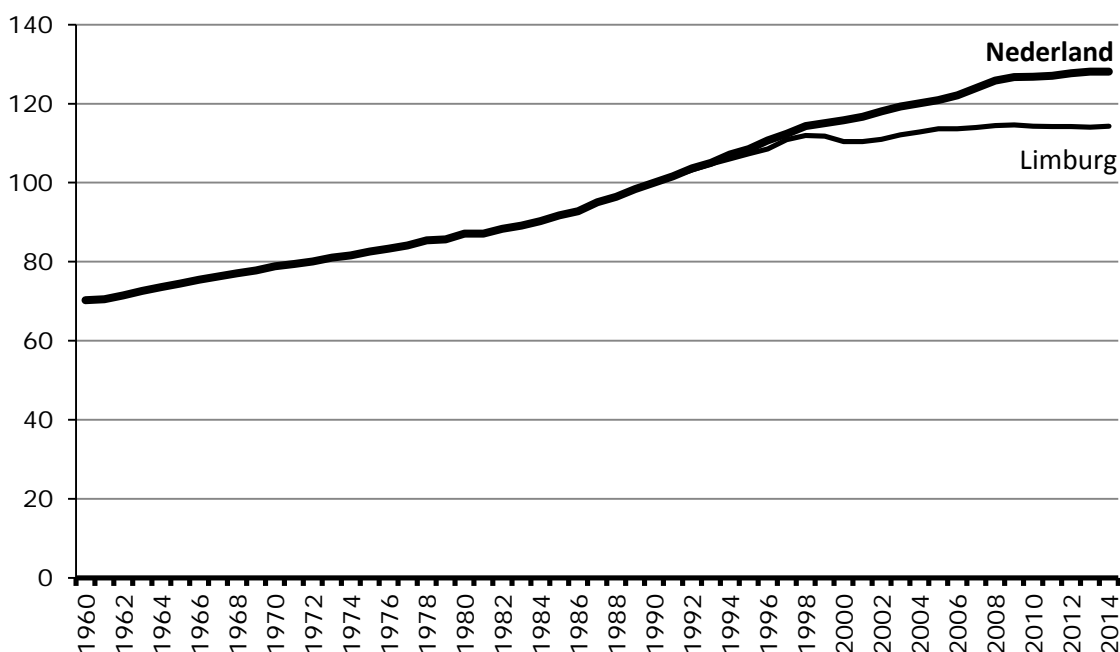

Bron: CBS, E,til, KcBB.

Beroepsbevolking

De arbeidsparticipatie is de afgelopen decennia toegenomen met name bij vrouwen, maar ook bij mannen boven de 55 jaar. De beroepsbevolking is daardoor sneller gestegen dan de potentiële beroepsbevolking. De potentiële beroepsbevolking is in Nederland van 1990 naar 2014 gestegen met 10% (Grafiek 1). De beroepsbevolking (Grafiek 6) is in die periode in Nederland gestegen met 28%, dus 18 procentpunten sneller. Voor Limburg zijn de betreffende cijfers respectievelijk -5%, +14%, een verschil van 19 procentpunten. Hoewel in Limburg de potentiële beroepsbevolking daalt sinds 1995, daalt de beroepsbevolking nog steeds niet. Binnen Limburg daalt de potentiële beroepsbevolking het snelste in Zuid-Limburg, maar ook daar daalt de beroepsbevolking nog niet.

Grafiek 6 Beroepsbevolking, 1990=100, Nederland (1960-2014) en Limburg (1990-2014)

De cijfers zijn gemiddeld over drie jaar, omdat de oorspronkelijke cijfers schommelingen vertonen als gevolg van beperkte betrouwbaarheid.

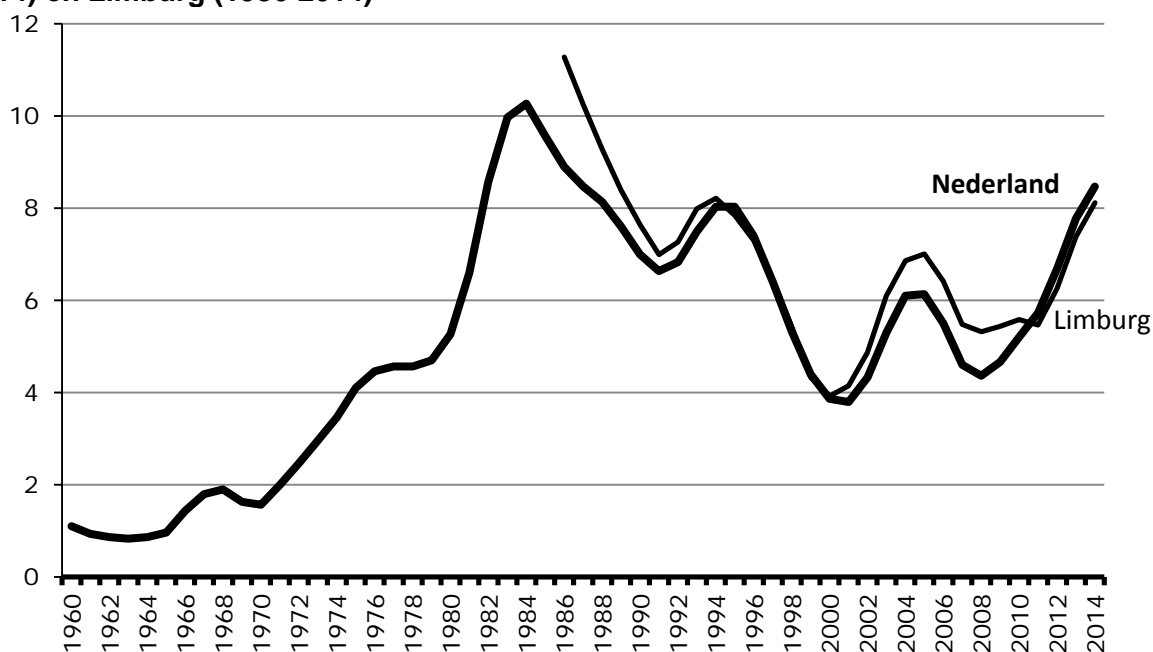
Bron: CBS, KcBB.

Werkloosheid

Niet iedereen binnen de beroepsbevolking heeft werk. De werkloze beroepsbevolking schommelt in de loop van de jaren met de economische conjunctuur (Grafiek 7). Voor Limburg gold in de afgelopen decennia: als landelijk de werkloosheid stijgt, stijgt die in Limburg sneller. Uit grafiek 7 blijkt dat dit de afgelopen paar jaar niet het geval is. Mogelijk zorgt de daling van de potentiële beroepsbevolking in Limburg voor een zodanige beperking van de groei van het aanbod arbeidskrachten op de arbeidsmarkt, dat de groei van de werkloosheid beperkter blijft dan landelijk.

Wanneer de economie weer duidelijk gaat groeien en daardoor met vertraging ook de vraag naar arbeidskrachten weer gaat stijgen, zou in Limburg de werkloosheid mogelijk sneller kunnen gaan dalen als gevolg van de beperkte groei van aanbod van arbeidskrachten. Structurele daling van het aantal inwoners zou zo een gunstig effect kunnen hebben op de kans op werk.

Grafiek 7 Werkloze beroepsbevolking, in procenten beroepsbevolking Nederland (1960-2014) en Limburg (1986-2014)

De cijfers zijn gemiddeld over drie jaar.
Bron: CBS, KcBB.

Wim Derks

(Noot redactie: Wim Derks is econoom en werkzaam in het Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid).